

KESKI-SUOMEN VAMMAISPALVELUTYÖRYHMÄ

Aika	Ma 20.11.2017 klo 9–11		
Paikka	Kokoustila 100, 1. krs, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Matarankatu 4, Jyväskylä		
Osallistujat			
	Vesimäki, Mirva pj.	palveluvastaava, Äänekosken kaupunki	x
	Lehtinen, Armi vpj.	vs. tulosaluejohtaja, Jämsän kaupunki	x
	Hakulinen, Päivi	peruspalvelujohtaja, Joutsan kunta	-
	Hallinen, Aila	palveluohjaaja, Keuruun kaupunki	-
	Hanhikoski, Emmi	johtava sosiaalityöntekijä, Jyväskylän kaupunki	-
	Heikkilä, Marja	johtaja, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus	x
	Hokkanen, Rauno	Jyväskylän vammaisneuvosto / Keski-Suomen neuroliitto, vpj. Neuroliitto	x
	Hänninen, Sanna	sosiaalityöntekijä, Hankasalmen kunta	x
	Johnson, Heidi	vammaispalvelujen ohjaaja, Muuramen kunta	x
	Junnilainen, Päivi	vammaispalvelujen palvelupäällikkö, Jyväskylän kaupunki	x
	Kainulainen, Saira	vammaispalvelujohtaja, Wiitaunioni	x
	Kolomainen, Ulla	apuvälinepalvelupäällikkö, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri	-
	Koskimies, Helena	kouluttaja, Jyväskylän aikuisopisto	-
	Kuorelahti, Marianne	hankekoordinaattori / PRO SOS, Koske	x
	Kuusela, Päivi	sosiaalityöntekijä, Jämsän kaupunki	-
	Lahtela, Riikka	kuntoutusohjaaja, Vaalijalan kuntayhtymä	x
	Lampi-Mäkelä, Emilia	projektityöntekijä, Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö	x
	Lehtinen, Maria	kehittäjäkoordinaattori, KSLAPE-hanke	x
	Liukkonen, Johanna	kehittäjäsosiaalityöntekijä, KSLAPE-hanke	x
	Hokkanen, Veera	sosiaalityön harjoittelija, KSLAPE-hanke	x
	Lumme, Ronja	sosiaalityön harjoittelija, Koske	x
	Lähtenmäki, Tiina-Maija	sosiaalityöntekijä, Keuruun kaupunki	-
	Mulí, Sari	sosiaaliohjaaja, Laukaan kunta	x
	Mäkiharju-Brander, Paula	ylitarkastaja, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto	-
	Niinivirta, Mari	kehittämiskoordinaattori, Vaalijalan kuntayhtymä	x
	Ohvo, Eira	sosiaalijohtaja, Konneveden kunta	-
	Pasma, Erja	vastaava fysioterapeutti, Äänekosken kaupunki	-
	Pihl, Anu	perusturvajohtaja, Toivakan kunta	-
	varaj. Kauppinen, Eija	vanhuspalvelujohtaja, Toivakan kunta	-
	Pihlainen, Leena	sosiaalityöntekijä, Multian kunta	-
	Pollari, Teija	sosiaaliohjaaja, Petäjäveden kunta	-
	Rauhamäki, Leena	asumisyksikön esimies, Jämsän kaupunki	-
	Saarinen, Marja-Leena	toimitusjohtaja, Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö	x
	Simo, Pirkko	kehitysvammahuollon vastaava ohjaaja, Joutsan kunta	x
	Soikkeli, Juha	hallituksen jäsen, Keski-Suomen vammaispalvelusäätiö, K-S CP-yhdistys	x
	Sormunen, Jenni	kuntoutusohjaaja, Keski-Suomen sairaanhoitopiiri	-
	Talvensola, Sivi (siht.)	suunnittelija, Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus	x
	Tienhaara, Hanna	sosiaalityöntekijä, Laukaan kunta	-
	Vehviläinen, Minna	palveluohjaaja, Perusturvaliikelaitos/SoTe-ky Saarikka	x

Virtanen, Satu-Maria

hallituksen jäsen, Kynnys ry, Jyväskylän ohjausryhmä /
puheenjohtaja, Jyväskylän vammaisneuvosto

x

KÄSITELTÄVÄT ASIAT

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja asialista hyväksyttiin

2. Osallistujien toteaminen

Todettiin osallistujat

3. Edellisen kokouksen muistion 25.9.2017 hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio

4. Vammaispalvelujen järjestäminen Keski-Suomessa

Vaihdettiin käsittelyjärjestystä siten, että käsiteltiin asiakohdasta ensin erityis- ja vaativan tason palvelujen kehittäminen KSLAPE-hankkeessa.

Erityis- ja vaativan tason palvelujen kehittäminen LAPE-hankkeessa

Johanna Liukkonen

- *OT-keskusten suunnittelumateriaalia:*
<https://drive.google.com/drive/folders/0BwWApmXuXcSLY2FmZlRRaGJxTms?usp=sharing>
- *Jalkautuvan palvelun K-S pilotin suunnittelukokouksen muistio 24.10.2017 (liitteenä)*

Diat liitteenä

Vammaisten sekä pitkäaikaissairaiden lasten ja heidän perheidensä palvelujen kehittäminen on osa hankkeen toimintaa. Vammaisten lasten ja perheiden perhetyön pilottina on alkamassa neuropsykiatristen peruskouluikäisten lasten ja perheiden konsultoiva ja kuntouttava perhetyötoiminta. Tarkoitus on saavuttaa palveluntarpeessa olevat lapset aiemmin. Kokeiluun voi vielä ilmoittautua mukaan.

Lisäksi on tulossa kartoitus vammaispalvelujen nykytilanteesta, vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten määristä sekä työntekijöiden koulutustarpeesta.

Keskustelua

OT-keskusten kehittämisen näkökulmasta olisi tärkeää, että vaativaa erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä kartoitettaisiin kokonaisuudessaan, vammaispalvelujen asiakkaita laajemmin. Maakunnan johtoryhmä on tehnyt linjauksen, että kaikki valmistelussa tarvittavat kartoitukset pyritään tekemään koordinoitusti johtoryhmän kautta.

Todettiin myös, että ensin tulee määritellä, mitä vaativalla erityisellä tuella käsitteenä tarkoitetaan.

Tervetuloa Keski-Suomen osaamis- ja tukikeskustapaamiseen **pe 12.1.2018 klo 13–15** (MAT 100). Johanna Liukkonen kokoaa Keski-Suomesta osallistujia Itä- ja Keski-Suomen alueelliseen OT-työryhmään. Kristiina Korpirinnettä on ehdotettu osallistujaksi työryhmään vammaispalvelujen näkökulmasta.

Tuotiin esiin, että *pilotista* tulee olla kytky psyykkisesti oireilevien lasten hoito- ja palvelupolku -alatyöryhmän työhön, jotta psyykkisesti oireilevat lapset eivät turhaan päädy vammaispalveluihin, jos heillä ei todellista tarvetta siihen ole.

Pilottia koskevat yhteydenotot Riikka Lahtelalle. Esite muistion liitteenä.

Maakunnallisten vammaispalvelujen järjestämisen valmistelun eteneminen

Armi Lehtinen

Diat liitteenä

Valinnanvapauslainsäädäntö vaikuttaa varsin paljon vammaispalvelujen palvelukuvauksiin, jonka vuoksi asiaa käsitellään tässäkin kokouksessa. Keskeisiä asioita vammaispalvelujen näkökulmasta ovat sote-keskusten palvelut, liikelaitoksen liikkuvat palvelut sekä asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti.

Maakunnallista asumispalvelujen kilpailutusta on valmisteltu syksyllä. On ehdotettu, että kilpailutuksen valmistelu toteutettaisiin johtoryhmän kautta. Vammaispalvelujen kilpailutus voisi toimia pilottina yhteiselle, maakunnalliselle valmistelulle. Sisällöllinen asiantuntemus saadaan K-S vammaispalvelutyöryhmältä, laki- ja muu hankintaosaaminen toisaalta. Pohjana palveluseteli, jatkossa asiakasseteli. Tausta-aineistona voi hyödyntää muissa maakunnissa tehtyä valmistelua. Maakunnallinen kilpailutus koskee uusia asiakkauksia. Kunnissa on tällä hetkellä hyvin erilaisia kilpailutuksia voimassa.

Vammaispalvelujen palvelukuvausten osalta on vielä tehtävää. Kaikki näkökulmat ovat tervetulleita valmisteluun.

Asiakas- ja palveluprosessien prosessikuvausten työstäminen palvelutarpeen arvioinnin osalta on aloitettu yhteistyössä asiakokonaisuudesta vastaavan Anu Pihlin kanssa.

Keskustelua

Henkilökohtainen budjetointi ja asiakasseteli eivät ole toisensa poissulkevia palveluja. Henkilökohtaisesta budjetista on ollut Keski-Suomessa pieniä kokeiluja. *Jyväskylässä* on kokeillut päiväaikaisessa toiminnassa tänä vuonna. Kokeilua laajennetaan ensi vuonna. HB vaatii aikaa ja uudenlaista toimintatapaa, mutta asiakkaat, läheiset ja työntekijät ovat kokeineet tämän hyödylliseksi toimintatavaksi. On löydetty asiakkaan näköisiä toimintatapoja. Pohdintaa on herättänyt päiväaikaisen toiminnan ja harrastuksen välinen ero Määrittelevä tekijä kuntouttavuus. *Saarikassa* on kokeiltu myös HB:a. Vuonna 2014 ensimmäinen kokeilu ja vuonna 2015 vähän laajemmin. Kokeiluun valittiin palveluihin tyytymättömiä asiakkaita (10 hlöä). Kaikki suhtautuivat asiaan myönteisesti, kolme henkilöä lähti mukaan. Tehdyt tukisuunnitelmat olivat eri asiakkailta erilaisia. Kokeilu koettiin myönteisenä. Ongelmana on, että Saarikan alueella ei ole todellisia vaihtoehtoja tarjolla. Siksi valinnanvapaus ei toteutunut toivotussa laajuudessa. Kirjanpidolliset asiat vaativat myös oman työnsä ja tarkempaa miettimistä. Todettiin, että palvelujen tuottamisessa voisi olla paikka järjestöillä ja mikroyrityksillä.

Pohdittiin, onko asiakasohjauksen palveluprosessissa osattu huomioida tuettu päätöksenteo ym. vammaisten asiakkaiden erityistarpeet asioinnin ja yhteydenottamisen osalta.

Tiedoksi UNA-hankkeessa valmistellut asiakas- ja hoitoprosessikuvaukset, joissa myös esimerkkejä kehitysvammaisen ja vammautuneiden henkilöiden prosesseista:
<https://www.innokyla.fi/documents/3906530/82129cbf-07f7-4e41-ab7e-ad9a6a67e7ff>

5. Osallisuuden varmistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen vammaissosiaalityön asiakasprosessissa (VamO-hanke)

Projektipäällikkö Marjo Romakkaniemi

Diat liitteenä.

VamO-hanke on valtakunnallinen ESR-rahoitteinen kehittämis- ja tutkimushanke, joka noudattaa sosiaalisen osallisuuden ja köyhyyden torjunnan toimintalinjaa. Hankkeen toiminta-aika on 1.9.2016–31.8.2019. Tässä tutkimus- ja kehittämishankkeessa kehitetään asiakkuusprosesseja yhdessä asiakkaiden kanssa. Huomio on toimenpiteiden sisällöissä, eli tarkoitus ei ole kehittää vammaisten työ- ja toimintakykyä. Tarve hankkeelle syntyi, koska vammaistyö on jäänyt kehittämisen ja sosiaalityön kentällä katveeseen. Uusissa palvelurakenteissa tulisi huomioida paremmin vammaispalvelut sekä asiakkaiden osallisuus ja yksilöllisyys. Asiakuusprosessia tarkastellaan sekä asiakkaan että palvelunjärjestäjän näkökulmista. Mukana kehittämässä on kehittäjäsosiaalityöntekijöitä, tutkijoita ja asiakkaita yhdessä. Tärkeänä tiedontuottamisen kanavana ovat olleet asiakasraadit.

Marjo esitteli vammaissosiaalityön erityisasiantuntijuus/verkkokonsultaatio -aineistoa, joka kuvaa yksilökohtaista työtä ja konsulttien toteuttamaa ratkaisujen etsimistä esitettyyn erityiseen tilanteeseen. Aineisto muodostui 87 kysymyksestä, josta muodostui 166 sivua litteroitua tekstiä. Kysymykset koskivat esimerkiksi henkilökohtaisen avun, kuljetuspalvelun ja asunnon muutostöiden järjestämistä.

Tulosten mukaan työntekijän työskentelyyn vaikuttavat osa-alueet voidaan jakaa neljään eri kehykseen: medikaaliseen, normiohjaus-, yhdenvertaisuus- ja holistiseen kehykseen. Ensimmäiseksi asiakkaalla todetaan jokin vamma ja lain perusteella henkilöllä on oikeus saada palvelua. Tulosten mukaan sosiaalityöntekijä tukeutuu helposti muihin ammatillaisiin, eikä katso mikä merkitys vammalla on ihmisen arkeen. Toki normiperustaa pitää pystyä noudattamaan, mutta lakia tulkitsemaan tarvitaan aina sosiaalityöntekijä.

Yhdenvertaisuuskehyksessä pohdittiin koulutukseen, vapaa-aikaan ja keskinäiseen yhdenvertaisuuteen liittyviä asioita, sekä vammaisten oikeuksien toteutumista, jotka usein näyttäytyvät asiakkaalle ja ammattilaiselle toisella tapaa. Holistinen kehys on keskeinen tässä aineistossa, koska yhtenä ratkaisuna on tehdä tai päivittää palvelusuunnitelma huomioiden asiakkaan tilanne kokonaisvaltaisesti. Palvelusuunnitelman päivitys ei ole yksinkertaista. Eri palveluiden tulisi toimia yhteen eli kombinaatiot eivät ole aina yksinkertaisia. Tutkimus toi esille osaamisen tarpeita. Tarvitaan subjektiivaa osaamista, eli sosiaalityö ei saa jäädä muiden ammattilaisten alle. Tarvitaan toki lait ja palvelujärjestelmän tuntemus, mutta on osattava nähdä ihminen ympäristössään -ajattelua. Syrjäyttäviä mekanismeja on paljon, joita ei vammaton henkilö edes huomaa. Työskentelyn taustalla ovat toki kustannuspaineet, tasavertaisuuden huomioiminen, lakien hallitseminen ja lisäksi on pystyttävä tekemään päätöksiä, jotka vaativat vuorovaikutusosaamista, joka on tärkeää asiakkaan kohtaamisessa. Tulokset eivät aina anna yksiselitteisiä vastauksia, mutta johtopäätöksinä voi-

daan sanoa, että kaikenlaisen osaaminen tulisi olla saatavilla, sisältäen moniulotteisen tiedollisen, taidollisen ja eettisen osaamisen. Nyt korostuvat käytännöllis-hallinnolliset perustelut, eikä sosiaalityöntekijän näkemys. Vammaisten henkilöiden puutteita ja ongelmia tunnistavista käytännöistä pitäisi siirtyä kohti voimavaroja tunnistavaa ja mahdollistavaa sosiaalityötä.

Asiakkaille (aikuisia) oli toteutettu Webropol-kysely osallisuudesta, johon oli saatu 449 vastausta. Kysymykset koskivat koettuja kokemuksia ja parannusehdotuksia osallisuuden lisäämiseksi. Vastaajilla oli ollut paljon kielteisiä kokemuksia, jotka olivat syntyneet esimerkiksi heikosta etukäteistiedottamisesta koskien asiakassuunnitelman laatimista. Lisäksi puutteita nähtiin sosiaalityöntekijän tietotaidossa ja vuorovaikutuksessa. Muita negatiivisia kokemuksia synnyttivät kielteiset päätökset, joiden taustalla asiakas epäili syynä olevan taloudelliset seikat. Usea vastaaja myös koki, että omaa mielipidettä ei välttämättä koskaan kysytä. Näin ollen tarvittaisiin lisää tutkimustietoa koskien vammaissosiaalityötä.

Keskustelua:

Alustavista tutkimustuloksista herätti keskustelua, miten on mahdollista, että asiakkaan omaa mielipidettä ei ole aidosti kysytty silloin, kun asiakassuunnitelma on tehty tai päivitetty. Kysymyksenä esitettiin, voiko kyseessä olla joku tietty osuus prosessista vai onko päätöstä kenties perusteltu asiakkaalle kunnolla? Marjon mukaan kokemus voi mahdollisesti olla kielteinen, koska asiakas ei ole saanut tarpeeksi etukäteen tietoa siitä, mitä asioita asiakassuunnitelmaa tehtäessä käsitellään. Palvelujärjestelmä ja lait ovat asiakkaalle hankalia hahmottaa. Osallisuuden kokemus omiin asioihin jää saavuttamatta, jos mielipiteen muodostamiselle ei ole tarpeeksi aikaa. On olemassa monia syrjiviä tekijöitä, mitä evämainen henkilö ei välttämättä huomaa.

Keskustelussa nähtiin hyvänä, että tulosten mukaiset sosiaalityöntekijän työn kehykset on jäsenneily ja nostettu esille. Tämä selventää ja tuo esiin keskustelun ja koulutuksen tarpeita. Ylipäänsä ammattihenkilölain myötä on tullut tarve voida määrittää kriteerit sosiaalityöntekijän osaamiselle.

Marjo kertoi, että alustavien tutkimustulosten juurruttamista on pohdittu esimerkiksi opetuksen kautta. Tulokset pitää saada myös yleiseen keskusteluun. Asiat eivät ole sinällään uusia. Keskustelussa nousi, että olisi hyvä hyödyntää kokeneita vammaispalveluiden sosiaalityöntekijöitä, jotka voisivat mentoroida nuorempia kollegoita. Sosiaalityöntekijän ammatillisuuteen kuuluu hahmottaa asiakkaan elämäntilanne kokonaisuudessaan, eikä vain nojata päätöksentekoaan terveydenhuollon lausuntoihin. Aina kuitenkin osaamista ja luottamusta omiin kykyihin ei koeta olevan tarpeeksi.

6. Muut asiat

Tilaisuudet

- **7.12.2017, Helsinki. Paljon palveluita tarvitsevien vammaisten henkilöiden sosiaaliset oikeudet.** Ohjelma liitteenä
- **KEHAS-aluekierros 14.2.2018 Jyväskylässä,** ohjelma tarkentuu lähiaikoina

- **Café Social -keskustelukahvilat jatkuvat** keväällä, ensimmäinen kerta 24.1. klo 14–16

Tiedoksi

- **Valinnanvapauslakiluonnos lausunnolla.** Materiaali saatavilla osoitteessa: <http://alueuudistus.fi/lausuntopyynto-3-11-2017>
- **Kuntoutuksen uudistuskomitean raportti:** http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kuntoutuksen-uudistamiskomitean-raportti-julkaistu

7. Seuraava kokous

Tämä työryhmä kokoontuu **ma 29.1.2108 klo 9–11** Kosken kokoustila MAT 100

Tätä ennen kutsutaan koolle pienempiä työryhmiä työstämään mm. vammaispalvelujen palvelukuvauksia

8. Kokouksen päättäminen

Kokous päätettiin klo 11.05

Muistiin kirjasivat

Sivi Talvensola ja Ronja Lumme (VamO-osio)